

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه تهران

دانشکده حقوق و علوم سیاسی

بررسی

تأثیرات دکترین امنیت ملی اسرائیل

۱۳۸۱ / ۸ / ۲۰

بر

فرایند صلح خاورمیانه

نگارش: مهدی اکبری

۱۳۸۱ / ۸ / ۲۰

استاد راهنما: دکتر منوچهر محمدی

استاد مشاور: دکتر محمد شیرفانی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته روابط بین الملل

۴۲۵۳۲

مهر ماه ۱۳۸۰

مرکز اطلاعات و آرکایوهای علمی ایران
توسعه و انتشارات

فرم ارزشیابی پایان نامه کارشناسی ارشد

دانشکده: حقوق و علوم سیاسی گروه: روابط بین الملل

در چارچوب ارزیابی مرحله تحقیقاتی متعلق کارشناسی ارشد دانشجویان دانشگاه تهران

مهدی اکبری : به شماره دانشجویی: ۲۱۰۲۷۸۰۰۴ در رشته: روابط بین الملل

گرایش: روابط بین الملل پایان نامه خود به ارزش: ۴ واحد را که در نیمسال اول سال تحصیلی: ۱-۷۹۸۰-۱

بخش و ثبت نام نموده بود، تحت عنوان: بررسی تاثیرات دکترین امنیتی ملی اسرائیل بر فرایند صلح خاورمیانه

داور

به سرپرستی (استاد راهنما): دکتر محمدی استاد مشاور: دکتر شیرخانی استاد مشاور دوم (حسب مورد): دکتر مستقیمی

در تاریخ: ۸۱/۷/۹ در حضور هیأت داوران به شرح ذیل با (مرتبت / عدم مرتبت / اصلاحاتی) دفاع نمود.

اسامی هیأت داوران	مرتبه علمی	محل اشتغال	امضاء
۱- استاد راهنما: دکتر منوچهر محمدی	دانشیار	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	
۲- استاد مشاور: دکتر محمد شیرخانی	دانشیار	" " "	
۳- استاد داور: دکتر بهرام مستقیمی	استادیار	" " "	
۴- استاد داور:			
۵- استاد داور یا استاد مشاور دوم:			

نمره نهایی هیأت داوران:

به عدد	به حروف
۱۹	نوزده

ملاحظات:

تذکر: نیازی به درج نمره جداگانه هریک از داوران نبوده و فقط نمره مورد توافق هیأت داوران (متوسط) اعلام می شود.

سرپرست تحصیلات تکمیلی دانشکده

با سلام، نظر به اعلام نمره نهایی فوق الذکر از جانب هیأت داوران خواهشمند است نسبت به انجام امور فراغت از تحصیل دانشجوی یاد شده برابر ضوابط و مقررات اقدام مقتضی مبذول فرمائید.

نام و نام خانوادگی مدیر گروه: دکتر یوسف مولایی امضاء و تاریخ:

توجه مهم: کلیه نوشته ها به استثناء نمره هیأت داوران و مطالب بند ملاحظات قبل از دفاع باید با ماشین تایپ گردد. تذکر: این فرم به دفتر تحصیلات تکمیلی دانشکده ارسال و تصویر آن در گروه مربوط نگهداری می شود.

تقدیم به :

روح سبز پدره

و

وجود نازنین مادره

که از آسایش خویش کاستند تا بر دانایی

من بیفزایند.

چکیده

بحرانی که به دنبال تاسیس دولت اسرائیل در سال ۱۹۴۸ در منطقه خاورمیانه به وجود آمد به رغم گذشت بیش از نیم قرن از آن همچنان به عنوان یکی از بغرنج ترین بحران های موجود در جهان به شمار می رود. بحرانی که باعث وقوع چهار جنگ بین طرفین منازعه شده است.

اگرچه در دهه های اخیر از دامنه و شدت منازعه کاسته شده است و میان اسرائیل و برخی از همسایگانش مانند مصر و اردن قرارداد صلح منعقد شده است اما مسئله اصلی که وضعیت فلسطینیان در داخل کشور اسرائیل و آینده آنها همچنان به عنوان یک معضل جدی همچنان پا بر جا می باشد. علیرغم انعقاد قراردادهای صلح متعدد بین اسرائیل و فلسطینی ها نظیر اسلو ۱ و ۲، وای پلایتیشن و چندین موافقت نامه ذیل این قراردادها، صلح نهایی و آرامش برقرار نشده است و چشم انداز روشنی هم از به سرانجام رسیدن فرایند صلح وجود ندارد.

حال سوالی که مطرح می باشد این است که عامل ناکامی فرایند صلح میان اسرائیل و فلسطینیان چیست؟ در پاسخ به این سوال دلایل متعددی از سوی صاحب نظران عنوان شده است. اما در این پژوهش از منظر دکترین امنیت ملی به این سوال پاسخ داده شده است و فرضیه اصلی این پژوهش عبارت است از این که: "دکترین امنیت ملی اسرائیل عامل اصلی بن بست فرایند صلح خاورمیانه می باشد."

از زمان تاسیس دولت اسرائیل امنیت مهم ترین دغدغه تصمیم گیرندگان این کشور بوده و هست و اصل تقدم امنیت اصلی خدشه ناپذیر در چهارچوب دکترین امنیت ملی این کشور می باشد. این اصل در رابطه با فرایند صلح خاورمیانه در عملکرد و مواضع اسرائیلی ها همواره مد نظر می باشد و تصمیم گیرندگان این کشور بر این نکته تاکید دارند که هیچ راه حلی را که خدشه ای بر امنیت ملی این کشور وارد کند، قابل قبول نمی باشد.

به همین دلیل اسرائیل حداقل خواسته های فلسطینی ها مانند تشکیل دولت مستقل فلسطینی با پایتختی قدس شرقی ، بازگشت آوارگان فلسطینی به موطنشان و عقب نشینی اسرائیل به مرزهای ژوئن ۱۹۶۷ را تهدید کننده امنیت ملی خود می دانند و حاضر به پذیرش آنها نیستند . از طرفی حداکثر امتیاز اسرائیل به فلسطینی ها با حداقل خواسته های آنها فاصله زیادی دارد به همین دلیل هم فلسطینیان حاضر به پذیرش شرایط اسرائیل نمی باشند.

یادمان و سپاس:

در فرایند تحصیل و همچنین نگارش این پایان نامه ، یاد کرد بزرگوارانی ضروری است که بی گمان راهنمایی و مساعدت های آنان در به پایان رساندن تحصیلات اینجانب و نیز تکمیل این رساله مرا وام دار و سپاسگذار آنان نموده که باید در این جا از آنان یاد نمایم.

جناب آقای دکتر منوچهر محمدی در سمت استاد راهنما ، راهنمایی اینجانب را بر عهده گرفتند و من در این دفتر شرح تلمذ خود را در محضر ایشان آورده ام . ولی بی شک به قدر پیمانانه خویش برداشته ام.

جناب آقای دکتر محمد شیرخانی در سمت استاد مشاور ، که ایشان نیز با راهنمایی های خویش مرا سپاسگذار خویش نمودند.

جناب آقای دکتر بهرام مستقیمی در سمت استاد داور که بی نهایت از ایشان نیز سپاسگذارم.

همچنین از کلیه اساتید بزرگوارم در مقطع کارشناسی در دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی دانشگاه بهشتی بخصوص آقایان دکتر محمود سریع القلم ، دکتر فرهنگ رجایی ، دکتر عبدالعلی قوام ، دکتر محمدرضا تاجیک و در مقطع کارشناسی ارشد در دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران بویژه آقایان مرحوم دکتر داریوش اخوان زنجانی ، دکتر محمد عسگرخانی ، دکتر هادی سمتی که در محضر آنان تلمذ نمودم ، یکایک اعضای خانواده ام که همواره در طول تحصیل مشوق من بوده اند و بدون کمک و مساعدت آنها اتمام تحصیلاتم ناممکن می نمود و همواره مرا رهین منت خویش نموده اند و کلیه دوستان دانشگاهی ام بخصوص آقایان آیت تجلی ، مختار منوچهرآبادی ، حسن مزارعی ، محمود عظیمایی که با نقطه نظرات خود مرا در تکمیل این پایان نامه یاری نمودند ، نهایت سپاس را دارم.

فهرست مطالب

بهره اول : بررسی فرضیات جایگزین رقیب

۲

فصل اول : کلیات

فصل دوم : انتفاضه و تاثیر آن در بن بست فرایند صلح خاورمیانه

- ۱۵ - انتفاضه اول
- ۱۶ - محرکه های انتفاضه اول
- ۲۰ - آثار و نتایج انتفاضه اول
- ۲۳ - انتفاضه دوم
- ۲۴ - علل و عوامل انتفاضه دوم
- ۳۰ - نتایج انتفاضه دوم
- ۳۱ - نتیجه گیری

فصل سوم : حمایت های ایالات متحده از اسرائیل و تاثیر آن در بن بست فرایند صلح خاورمیانه

- ۳۵ - تاسیس دولت اسرائیل و حمایت ایالات متحده
- ۳۷ - معمای روابط ایالات متحده و اسرائیل
- ۳۸ - دیدگاه اول : گروگانگیری سیاست خارجی ایالات متحده توسط اسرائیل
- ۴۲ - دیدگاه دوم : کارکردهای استراتژیک حمایت های ایالات متحده از اسرائیل
- ۴۵ - ایالات متحده و فرایند صلح خاورمیانه
- ۴۶ - نتیجه گیری

بهره دوم : دکترین امنیت ملی اسرائیل و فرایند صلح خاورمیانه

فصل اول : امنیت ملی چیست

- ۵۲ - مقدمه
- ۵۳ - دوره ها و رهیافت های نگرش به امنیت ملی
- ۵۶ - رهیافت آرمان گرایی به امنیت ملی
- ۵۶ - رهیافت واقع گرایی به امنیت ملی
- ۵۸ - رهیافت جهان گرایی به امنیت ملی
- ۵۹ - ویژگی های مفهوم امنیت ملی
- ۵۹ - ابعاد امنیت ملی
- ۶۰ - تعریف مفهوم امنیت ملی
- ۶۱ - اهداف امنیت ملی
- ۶۲ - گروه بندی اهداف ملی
- ۶۵ - امنیت ملی و امنیت نظامی
- ۶۵ - محدودیت ابزار نظامی

فصل دوم : دکترین امنیت ملی اسرائیل

- ۷۰ - مبانی نظری بحث امنیت ملی اسرائیل
- ۷۰ - تکوین تاریخی مباحث امنیتی در اسرائیل
- ۷۵ - تاثیر اصول صهیونیسم در امنیت ملی اسرائیل
- ۷۷ - عوامل موثر بر روی دکترین امنیت ملی اسرائیل
- ۷۷ - الف) ماهیت نظام اسرائیل
- ۷۷ - ب) تصور تهدید
- ۷۸ - ج) ژئوپلتیک
- ۸۰ - ه) عوامل اقتصادی
- ۸۳ - و) ملاحظات اجتماعی

- ۹۲ - اصول سنتی دکترین امنیت ملی اسرائیل
- ۹۲ اصل تقدم امنیت
- ۹۳ اصل يك ملت مسلح
- ۱۰۰ اصل توسل به زور به عنوان راه حل تمام مشکلات
- ۱۰۱ اصل خود اتكايی
- ۱۰۴ اصل دفاع استراتژيك ، تهاجم عملیاتی
- ۱۰۷ اصل بازدارندگی
- ۱۰۹ - تهدیدات امنیتی اسرائیل
- ۱۰۹ تهدیدات سنتی
- ۱۱۵ تهدیدات داخلی
- ۱۱۹ - تعامل اسرائیل با همسایگانش

فصل سوم: بررسی مواضع و عملکرد اسرائیل در جریان روند صلح خاورمیانه

- ۱۲۹ - تاریخچه روند صلح خاورمیانه
- ۱۲۹ کمپ دیوید اول
- ۱۳۰ طرح صلح فهد
- ۱۳۱ طرح صلح فاس
- ۱۳۲ - دلایل رویکرد جدید اسرائیل به فرایند صلح خاورمیانه در دهه ۹۰
- ۱۳۸ - روند مذاکرات و قراردادهای صلح در دهه ۹۰
- ۱۳۸ کنفرانس صلح مادرید
- ۱۳۹ قرارداد غزه - اریحا (اسلو ۱)
- ۱۴۳ قرارداد طابا (اسلو ۲)
- ۱۴۶ قرارداد مرینند (وای پلاتیشن)
- ۱۴۸ مذاکرات کمپ دیوید دوم
- ۱۵۱ - موانع اصلی بن بست فرایند صلح خاورمیانه
- ۱۵۱ مسئله قدس
- ۱۵۲ مسئله آوارگان
- ۱۵۶ مسئله مرزها
- ۱۵۶ مسئله امنیت

۱۵۸

مسئله دولت مستقل فلسطینی

۱۶۴

فصل چهارم: نتیجه گیری

بهره اول

بررسی فرضیات جایگزین

رقیب

فصل اول

کلیات

طرح مسئله:

در اواخر قرن نوزدهم نهضتی در میان یهودیان اروپا شکل گرفت که هدف آن تشکیل کشور یهودی در سرزمین فلسطین بود، سرزمینی که در هزاره اول پیش از میلاد قلمرو پادشاهی عبریها بود. این نهضت صهیونیسم نام گرفت (نامی که از کوه صهیون در بیت المقدس بر گرفته شد) و هدف آن رهایی از تبعیض در اروپا بود.

در سال ۱۸۹۷ با تشکیل نخستین کنگره جهانی صهیونیسم در شهر بال سوئیس، صهیونیسم به صورت نهضت سیاسی سرتاسری در اروپا درآمد و تئودور هرتسل سر دبیر یکی از روزنامه های معتبر وین به نام نویه فرایه پرس رهبری نهضت را در دست گرفت. این نهضت به تلاشهای سیاسی خود به قصد تاسیس کشور یهودی در فلسطین ادامه داد تا بالاخره با ارجاع مسئله فلسطین از سوی انگلستان به سازمان ملل متحد در پایان جنگ جهانی دوم و قطعنامه تقسیم فلسطین توسط شورای امنیت که بر اساس آن سرزمین فلسطین بین اعراب و اسرائیل تقسیم می شد، یهودیان تشکیل دولت اسرائیل را در سال ۱۹۴۸ اعلام کردند که متعاقب آن کشورهای عربی منطقه به اسرائیل حمله کردند که منجر به شکست اعراب و تثبیت موجودیت اسرائیل شد. این نقطه شروع بحرانی در خاورمیانه گردید که علاوه بر وقوع چهار جنگ بین اعراب و اسرائیل باعث بی ثباتی دائمی در منطقه شده است.

شکست استراتژی برخورد نظامی اعراب علیه اسرائیل و همچنین ناکامی، خستگی و استیصال سازمانهای چریکی در ادامه مبارزه مسلحانه با اسرائیل باعث تمایل رژیم های عرب و سازمان های چریکی فلسطینی به سازش و صلح با اسرائیل و شناسایی اسرائیل به عنوان یک دولت قانونی و مشروع شده است. تلاش های صلح جویانه زیادی از سوی

طرفین و همچنین طرفهای ثالث صورت گرفته است، مانند قرارداد کمپ دیوید بین مصر و اسرائیل که در سال ۱۹۷۹ امضا شد. متعاقب جنگ ۱۹۷۳ و روی کار آمدن انور السادات در مصر و تمایل وی به سوی ایالات متحده، این کشور تلاش های را برای مصالحه بین مصر و اسرائیل انجام داد که بالاخره به امضای قرارداد کمپ دیوید منجر شد که می توان آنرا اولین موافقت نامه سازش بین اعراب و اسرائیل دانست. این قرارداد، مقدار زیادی راه را برای طرح صلح های بعدی هموار نمود که می توان به طرح های صلح ملک فهد ولیعهد وقت عربستان در سال ۱۹۸۱ و فاس در سال ۱۹۸۲ اشاره کرد که البته هیچ کدام مورد توافق طرفین منازعه قرار نگرفت.

فرایند صلح با فروپاشی شوروی و پایان جنگ سرد و همچنین تحولات منطقه ای ناشی از حمله عراق به کویت وارد مرحله جدیدی شد که به کنفرانس صلح مادرید در سال ۱۹۹۱ منجر شد. کنفرانسی که با حضور هیئت هایی از سوریه، لبنان، اسرائیل و هیئت مشترک اردنی، فلسطینی آغاز شد، اما پس از دوازده دور مذاکرات به بن بست رسید. با روی کار آمدن حزب کارگر به رهبری اسحاق رابین اصل صلح در برابر زمین از سوی وی مورد پذیرش قرار گرفت و این اصل مبنایی برای ادامه فرایند و مذاکرات صلح خاورمیانه شد. به دنبال مذاکرات سری که در اسلو پایتخت نروژ، بین فلسطینیان و اسرائیل انجام گرفت دو طرف موافقت نامه صلح موسوم به اسلو ۱ را امضا کردند. پس از امضای پیمان صلح اسلو روند مذاکرات صلح به تبیین مراحل اجرایی مفاد آن معطوف گردید.

در ۱۳ سپتامبر ۱۹۹۳، سازمان آزادیبخش فلسطین به رهبری یاسر عرفات و اسرائیل، قرارداد اسلو را در کاخ سفید امضا کردند. این قرارداد مبنای مذاکرات برای تشکیل دولت مستقل فلسطینی در مناطق عقب نشینی شده از سوی اسرائیل، قلمداد گردید. در ۴